Imajući u vidu aktuelnost tematike, može se već sada zaključiti da će prilozi u ovom zborniku o klimatskim promenama biti od posebnog interesa ne samo pripadnicima uže akademske zajednice, već i širem krugu stručnjaka i eksperata u oblasti ekološkog prava i ekološke politike.

Prof. dr Stevan Lilić

Zbornik će doprineti unapređivanju naučnih znanja u oblasti zelene transformacije u Srbiji tako što pruža značajne uvide u pojedine aspekte koji su nedovoljno istraženi kod nas, poput finansiranja zelene transformacije i drugih značajnih pitanja koja se u domaćoj nauci moraju dalje razmatrati i analizirati kako bi se pružili odgovori na izuzetno aktuelna i značajna pitanja budućeg razvoja Srbije.

Dr Predrag Jovanović

Zbornik će značajno doprineti popunjavanju naučnog fonda u Republici Srbiji po ovom kompleksnom i važnom pitanju kako u oblasti prava tako i u oblasti drugih društvenih nauka.

Prof. dr Dejan Milenković

www.idn.org.rs

9 788670 932647

KLIMATSKE PROMENE PRAVNI I DRUŠTVENI IZAZOVI

zbornici

KLIMATSKE PROMENE
PRAVNI I DRUŠTVENI IZAZOVI

UREDNICI: Dr Sofija Nikolić Popadić, Dr Marko Milenković

INSTITUT
DRUŠTVENIH NAUKA
Institut od nacionalnog značaja
za Republiku Srbiju

Klimatske promene su jedan od najvećih globalnih izazova. Svet se već suočava sa mnogim problemima koje klimatske promene sa sobom nose, a predviđanja su da će njih izvesno biti sve više u predstojećim decenijama. U ovom tematskom zborniku problemu i izazovima klimatskih promena je pristupljeno iz ugla prava, ekonomije i sociologije. Ovakav multidisciplinarni pristup je imao za cilj da doprinese sagledavanju ovog kompleksnog pitanja iz perspektiva više društvenih nauka, što je za pitanja klimatskih promena retko rađeno kod nas. Na taj način smo želeli i da ukažemo na značajnu ulogu društvenih nauka i da doprinesemo debati u našoj zajednici povodom ublažavanja efekata klimatskih promena i prilagođavanja na njih.

Dr Sofija Nikolić Popadić
Dr Marko Milenković

Dragom profesoru Lilić,
uz veliku zahvalnost
za recenziju i
ustupljenu podršku.

Beograd, 2023.

IZDAVAČ
Institut društvenih nauka
Beograd, 2023.

ZA IZDAVAČA
Dr Goran Bašić

RECENZENTI
Prof. dr Stevan Lilić
Dr Predrag Jovanović
Prof. dr Dejan Milenković

EDICIJA
Zbornici

UREDNIK EDICIJE
Dr Veselin Mitrović

ISBN 978-86-7093-264-7

zbornici

KLIMATSKE PROMENE
PRAVNI I DRUŠTVENI IZAZOVI

UREDNICI
Dr Sofija Nikolić Popadić
Dr Marko Milenković

INSTITUT
DRUŠTVENIH NAUKA
Institut od nacionalnog značaja
za Republiku Srbiju

SADRŽAJ

7
Sofija Nikolić Popadić, Marko Milenković
PREDGOVOR

10
Dragoljub Todić
PRINCIP ZAJEDNIČKE ALI DIFERENCIRANE ODGOVORNOSTI I PARISKI SPORAZUM O KLIMI

32
Anđelka Mihajlov, Danko Aleksić
KOMPARATIVNA ANALIZA KLIMATSKOG PAKTA EVROPSKE UNIJE I IMPLEMENTACIJE RELEVANTNIH OD SRBIJE POTPISANIH I RATIFIKOVANIH MEĐUNARODNIH UGOVORA

48
Petar Đukić
EKONOMSKO-TEHNOLOŠKI IZAZOVI SRBIJE U KONTEKSTU KLIMATSKIH PROMENA

86
Mirjana Dokmanović
POLITIKA SRBIJE U OBLASTI KLIMATSKIH PROMENA I PROCENA EFEKATA NA DRUŠTVO

114
Ivana Stjelja
DONOŠENJE ZAKONA O KLIMATSKIM PROMENAMA I UČEŠĆE JAVNOSTI U ZAKONODAVNOM POSTUPKU U SRBIJI

142
Zorica Mršević, Svetlana Janković
KLIMATSKE PROMENE KAO JEDAN OD UZROKA GLOBALNIH MIGRACIJA

168
Sofija Nikolić Popadić
KLIMATSKE PROMENE I POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA – PRAVNI I STRATEŠKI OKVIR

196
Ivana Ostojić
ZELENO FINANSIRANJE, KLIMATSKE FINANSIJE I KONCEPT ZELENE EKONOMIJE

214
Stefan Janković
KAKO ARTIKULISATI KLIMATSKU VARIJABILNOST? ANTROPOCEN, PRAVO I „PARLAMENT STVARI"

255
BIOGRAFIJE AUTORA I UREDNIKA

Predgovor

Klimatske promene su jedan od najvećih globalnih izazova. Svet se već suočava sa mnogim problemima koje klimatske promene sa sobom nose, a predviđanja su da će njih izvesno biti sve više u predstojećim decenijama. Problemu klimatskih promena može biti pristupljeno iz različitih perspektiva. Neophodno je razmotriti mere koje mogu doprineti smanjenju nastanka klimatskih promena, ali je isto tako potrebno sagledati mogućnost prilagođavanja na izmenjene klimatske uslove. Izazovi klimatskih promena mogu biti razmotreni iz ugla različitih naučnih disciplina. U ovom tematskom zborniku problemu i izazovima klimatskih promena je pristupljeno iz ugla prava, ekonomije i sociologije. Ovakav multidisciplinarni pristup je imao za cilj da doprinese sagledavanju ovog kompleksnog pitanja iz perspektiva više društvenih nauka, što je za pitanja klimatskih promena retko rađeno kod nas. Na taj način smo želeli i da ukažemo na značajnu ulogu društvenih nauka i da doprinesemo debati u našoj zajednici povodom ublažavanja efekata klimatskih promena i prilagođavanja na njih. Kroz devet poglavlja, jedanaest autora je dalo svoj doprinos u identifikovanju problema koji postoje u ovom domenu u Srbiji, Evropi, ali i na globalnom nivou, uz predlaganje rešenja

za dalja delovanja i mogućnosti njihovog prevazilaženja. U težnji za smanjenjem nastanka negativnih posledica na međunarodnom i nacionalnom nivou, doneti su različiti strateški dokumenti i propisi čija implementacija može predstavljati značajan izazov. Potencijalni problemi i izazovi, neophodnost promene pristupa na globalnom nivou, ali i potrebe izmena domaćih propisa i strategija su predmet analize u okviru radova u ovom zborniku. U tom kontekstu potrebno je naglasiti da se Republika Srbija nalazi u veoma važnom periodu kada je u pitanju oblast klimatskih promena, imajući u vidu da je usvojen Zakon o klimatskim promenama i da predstoji usvajanje Strategije niskougljeničnog razvoja. U tom smislu su obrađena kako pitanja formiranja nacionalne politike u oblasti klimatskih promena, tako i načini usklađivanja sa međunarodnim i evropskim standardima. Učešće javnosti u donošenju Zakona o klimatskim promenama je u posebnom fokusu jednog od radova u zborniku. Uticaju klimatskih promena na ekonomski razvoj, ali i uticajima ekonomskog i društvenog napretka na klimatske promene i životnu sredinu, uz razmatranje uloge klimatskih finansija, posvećena je posebna pažnja u okviru zbornika. Jedan od sektora čiji razvoj je veoma zavistan od klimatskih uslova, ali koji istovremeno doprinosi klimatskim promenama je poljoprivredna proizvodnja. U okviru zbornika je analizirana prepoznatljivost uloge poljoprivredne proizvodnje u međunarodnim dokumentima posvećenim klimatskim promenama, analizirano je mesto klimatskih promena u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije, kao i stanje u Republici Srbiji. Klimatske promene su i jedan od uzročnika migracija. U zborniku se analizira i ukazuje na neophodnosti pravnih promena kao jednom od humanih odgovora na migracije izazvane klimatskim promenama. Na kraju je problem klimatskih promena sagledan i kroz pitanje kako artikulisati klimatsku varijabilnost. Devet radova objedinjenih u ovom zborniku sagledavaju problematiku klimatskih promena iz različitih perspektiva i sa različitih ideoloških stanovišta koji ne odražavaju nužno mišljenje urednika i izdavača. Nadamo se da će ovaj zbornik biti doprinos daljoj debati o klimatskim promenama i izazovima sa kojima će se naše i globalno društvo suočavati u decenijama pred nama.

dr Sofija Nikolić Popadić
dr Marko Milenković